

Non y nun

RAMÓN D'ANDRÉS

1. Dos formes de negación

Ye un fechu de gran parte del asturianu que la negación tien dos espresiones distintes, *nun* y *non*, asociaes a contestos d'emplegu diferentes.

La esistencia d'estes dos formes negatives tien rexistráose nel asturianu occidental (Astierna, Cuartu los Valles, Teberga, Somiedu, Lluarca, Pravia, Candamu¹) y nel central (Cabu Peñes, Llена, Ayer, Uviéu, Sobrescobiu²). Pelo contrario, nes zones de transición centro-oriental, asina comu tamién nel dialeutu oriental, paez rexistrase namái una forma *non* (cola variante fónica *ñon*) pa tolos usos (Parres, Cabrales, Llanes)³.

Estes dos negaciones rexístrense tamién bajo otros formes diverses, debíes a contautu con otros elementos nel decursu. Asina, ente otres, atopamos principalmente les realizaciones [nó]

¹ Vei J.A. Fernández, *El habla de Sisterna (Asturias)*, Madrid, CSIC, 1960; M. Menéndez García, *El Cuarto de los Valles (un habla del occidente astur)*, Uviéu, IDEA, 1963; J.L. García Arias, *El habla de Teberga. Sincronía y diacronía*, Universidá d'Uviéu, 1974; A. Cano González, *El habla de Somiedo (Occidente de Asturias)*, Universidad de Santiago, 1981; Guzmán Álvarez, *El habla de Babia y Laciana*, Madrid, 1949; C.C. García Valdés, *El habla de Santianes de Pravia*, Mieres, 1979; O.J. Díaz González, *El habla de Candamu. Aspectos morfosintácticos y vocabulario*, Universidá d'Uviéu, 1986.

² Vei C. Díaz Castañón, *El habla del Cabo de Peñas*, Uviéu, IDEA, 1966; J. Neira Martínez, *El habla de Lena*, Uviéu, IDEA, 1955; L. Rodríguez-Castellano, *La variedad dialectal del Alto Aller*, Uviéu, IDEA, 1952; J. Martínez Álvarez, *Bable y castellano en el concejo de Oviedo*, Universidá d'Uviéu, 1967; M.V. Conde, *El habla de Sobrescobio*, Mieres, 1978.

³ Vei C. Alonso Vallina, *El habla del Sudeste de Parres (desde el Sella hasta el Mampodre)*, Uviéu, IDEA, 1986; J. Álvarez Fernández-Cañiedo, *El habla y la cultura popular de Cabrales*, Madrid, CSIC, 1963; F. Diego Llaca, *Asina jabla Llanes*, Llanes, 1979. De xuru que l'usu esclusivu de la forma *non* ta más espardíu pel Centru. Junquera Huergo (na so *Gramática Asturiana* de 1869), presenta namái una negación *non* cola variante *ñon*, lo que paez igual cola fala tradicional del so Xixón natal.

comu variante de *non*, y [nú] variante de *nun* ante vocal o ante *lu la lo los les* (*nu hai cun quién tratar, nu agarresti, nun lu vi, nu-y dixo nada*). Esisten tamién les formes [nú ná nó nós nés], resultau d'amestase *nun* y los clíticos de complementu direutu: *nú vi, ná llamasti, nó ficieron, nós garré, nés tiraron*.

Pela nuesa parte, tenemos observao —de manera semeya a comu fai Jesús Neira en Llена⁴ que nes zones del asturianu central qu'estremen dambes negaciones, los falantes menos castellanizaos conserven *non/nun* (*Nun lo va facer, non*), pero muchos falantes urbanos sustitúin *non* pola forma *no*, de lo que resulta *no/nun* (*Nun lo va facer, no*). Sin embargu, esti cambiú de forma nun supón nengún cambiú nel repartu d'usos de dambes negaciones.

A la hora d'esplicar l'usu estremáu de dambes negaciones, atopamos cuasi unanimidá nes diverses monografíes y estudios.

Y asina, de la forma *non* dizse que s'emplega ente pauses, na contestación negativa aislada, en posición acentuada, en posición tónica, en posición acentuada y categórica, con valor absolutu, con valor enfático y categóricu... Y apórtense exemplos comu *¿Fostes vós? —Nós, non* (Llaciana); *¿Quies venire? —Non. Dixu que non* (Somiedu); *¿Ya verddá? —Non, nu lu ya* (Teberga); *Más guapa que you sirálu / peru non cun tanta gracia* (Astierna); *¿Vienis pal puitru? —Non* (Ayer); *¿Yá cenisti? —Non* (Sobrescobiu); *¿Vas dir? —Non* (Cabu Peñes); etc.

Pel so llau, a la negación *nun* atribúise-y un usu n'allugamientu proclíticu, comu forma átona delantre d'un verbu, y fálase de zarramientu vocálicu a partir de *non*. Exemplos: *Nun luquier* (Llaciana); *¿Pur qué nun venu?* (Cuartu los Valles); *Nun lu vi güei en tol día* (Somiedu); *Si nun quies nun vengas* (Teberga); *Nun mi casaba cuntigu / purqui teis as patas tuortas* (Astierna); *¿Quies ver el xatu? —Non, nun quieu* (Candamu); *Nun marches* (Cabu Peñes); *Nun quier esmolese por naa* (Sobrescobiu); *Nun quiero* (Llена); *Nun saben estrellar un güíu* (Ayer); etc.

En resultancia, son dos les notes distintives atribuyíes a *non* y *nun*: per un llau, un trazu prosódicu, comu ye'l calter tónico de *nun* y l'átonu de *non*; per otru llau, un emplegu en contestaciones categóriques nel casu de *non* y n'oraciones negatives (acompañando al verbu) nel casu de *nun*.

⁴ “En posición acentuada se emplea el antiguo *non*, hoy ya en desuso y sustituido por *no*” (J. Neira Martínez, *op. cit.*, pág. 65).

1.1. ¿No tónicu y nun átonu?

De mano, del supuestu calter tónicu de *non* y átonu de *nun* esperaríase'l poder constituir enunciáu o nun lu constituyir, respeutivamente. De fechu, asina ye: mentantu *non* ye signu autónomu, *nun* nun lo ye. Poro, ye imposible una respuesta aisllada * —*Nun*.

De toes maneres, tenemos duldes de que'l calter tónicu o átonu pueda presentase comu trazu distintivu de *non* y *nun*. La impresión de nueso ye que n'asturianu dambes formes negatives son, nel actual estáu de llingua, tóniques; n'efeutu, *nun* tamién se comporta comu pallabra tónica. Paez evidente qu'una secuencia comu *Nun lo quier* presenta'l mesmu esquema acentual que *Sí lo quier* o *Yá lo quier*, pero diferente al qu'atopamos en *Que lo quier*, *Si lo quier*.

Nun taríemos ante una situación distinta a la que conoz el castellanu, onde la negación *no* (seya en contestación categórica o precediendo al verbu) clasifícase comu pallabra tónica, presentando diferente esquema acentual secuencies comu *Ella lo quiere* y *Ella no quiere*⁵. Nesti sentíu, ha notase que —a diferencia del restu— la descripción de M. Menéndez García so la fala del Cuartu los Valles nun fai referencia a negún trazu prosódicu de les negaciones, informando solamente de que *non* emplégase “en la contestación negativa aislada”, y *nun* “en oraciones negativas”⁶. Pela so parte, l'Academia de la Llingua Asturiana, que na primer edición de les sos *Normes Ortográfiques* presentaba comu trazu distintivu la tonicidá, nes siguientes ediciones refierse namái al calter preverbal o non de la negación⁷.

Nun hai dulda que'l zarramientu vocálicu qu'atopamos en *nun* ha debese orixinariamente a alguna mena de debilitamientu acentual; de fechu, les formes *non-nun* presenten l'aspeutu típicu d'una alternancia tónica/átona (comu en *probe-prubín*).

Esi debilitamientu acentual ye talu de producise cuando la negación acompaña al verbu. Nesta situación, y por alternancia rítmica, la negación *non* pudo caltener claramente la so toni-

⁵ Nel *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española* (Madrid, 1991, §1.5.3.d) alviértense, de toes maneres, que “cuando se articulan con alguna celeridad, el /lo/ y el /nó/ apenas se distinguen ni por el tono ni por la intensidad. Tan pronto como desaparece la palabra /él/la/ inicial y ocupan el primer lugar (*Lo quiere* / *Nó quiere*), la diferente condición prosódica de /lo/ y /nó/ se hace patente”. Del calter tónicu del castellanu *no* fálase tamién n'otres gramátiques: E. Alarcos Llorach, *Gramática de la lengua española*, Madrid, 1994, §46; Manuel Seco, *Gramática esencial del español*, §169) clasifica *no* como pallabra tónica.

M. Menéndez García, *op. cit.*, §103e).

⁷ Academia de la Llingua Asturiana, *Normes ortográfiques y entamos normativos*, Uviéu, 1981, §3.5.3; segunda edición, Uviéu, 1988.

cidá si pel mediu había sílabes átones: *Non me lo dixo*. Pero la negación pudo ver amenorgada la so tonicidá a acentu secundariu (o mesmamente perder esa tonicidá) si'l so acentu y el del verbu yeren contiguos. Nesta situación, *non* pudo convertise n'elementu proclíticu, de calter átonu o semiátonu y permitiendo'l zarramiento vocálicu. Asina, *Non dixo* pasó a *Nun dixo*. Más llueu, la forma *nun* xeneralizóse a cualquier emplegu preverbal, anque fuere tónicu. D'esta miente güei tenemos: *Nun me lo dixo* y *Nun dixo-Nun dixo*. (Sin embargu, nes zones yá mentaes en §1 estes tendencies nun se cumplieron, calteniéndose siempre la forma *non*).

El debilitamientu (y el zarramiento vocálicu) enxamás se produz cuando la negación nun tien otra posibilidá que ser centru de grupu acentual. Poro, del usu de la negación comu prooración —esto ye, nes respuestes absolutes— enxamás pudo surdir una forma *nun*.

Si l'orixe de *non/nun* fuere'l dichu, supondría un casu más d'estensión analólica de la [u] átona a sílaba tónica, fenómenu del qu'hai más exemplos. Asina, nel asturianu occidental recuéyense, al llau de los átones esperables *cumu* (*cumu mi madre*) y *purque* (*purque nun quixu*), los tónicos *púrque* (*¿Púrque?*) y *cúmu* (*¿Cúmu te llamas?*), refechos dende los primeros⁸. La mesma interpretación fai García Arias pa los casos tamién occidentales *gutu*, *guru*, *cusu*, *pullu*, *tus*, *furu* y *Manulu*, onde la [ú] implantaríase dende realizaciones [u] en derivaos (*gutín*, *gurín*, *cusín*, *pullín*, *tusir*, *furar*)⁹. Asemeyao paez qu'asocedió coles formes verbales de *contar*: al llau de les esperables *cuntamos*, *cuntáis*, *cuntaba*, atopamos *cunto*, *cuntas*, *cunta*, *cunten*.

1.2. Diferente emplegu de non y nun

Sol repartu d'emplegos de *non* y *nun*, les descripciones feches hasta agora son incompletos. Asina, ye cierto que *non* apaez na contestación negativa aisllada, pero nun lo ye tanto que vaiga siempre ente pauses, comu amuesen estos exemplos comunes:

- Que *non*, que *nun* lo sabe.
- Quier *non* peres, sinón mazanes.
- Ta *non* mui lloñe d'equí.
- Son coses *non* de muncha priesa (*Normes Ortográfiques*).
- ...Pero *non* cun tanta gracia (Astierna).

⁸ Vei M. Menéndez García, *op. cit.*, §23.

⁹ X. LI. García Arias, *Contribución a la gramática histórica de la lengua asturiana y a la caracterización etimológica de su léxico*, Universidá d'Uviéu, 1988, §1.1.3.

Independientemente del so orixe, pue afirmase que nel estáu actual de les fales asturianes que faen la estremación *non/nun*, el distintu usu obedez a la so combinación en decursu:

a) La forma *nun* emplégase cuandu la negación precede a verbu:

Nun quiero.
Nun faléis.
Faló por *nun* callar.
Eso cúrase *nun* fumando.
Nun voi facelo.
Nun tien fecho nada polos fíos.

La presencia de pronomes personales proclíticos nun supón torga nenguna al calter preverbal de la negación:

Nun vos quiero.
Nun me faléis.
Faló por *nun lo* callar.
Eso cúrase *nun se* fartucando nes comíes
Nun lo voi facer.
Nun-yos tien fecho nada.

b) *Non* emplégase nel restu de los casos, esto ye, cuandu nun precede al verbu:

b1) Precediendo a categoríes non verbales de mena nominal, de les que ye adyacente:

—Con sustantivos:

La *non* violencia.
La *non* presencia del conseyeru.
Esi *non* gustu pol arte.

—Con axetivos y sintagmes trespuestos a axetivu:

Profesor *non* numerariu.
Xuana ye *non* creyente.
Ye un militante *non* violentu¹⁰.

¹⁰ *Non violentu, non violencia*: usu cultu, igual qu'en castellanu *no violencia, no violento, gall., non violento, non violencia, cat. no-violència, no-violent*. N'asturianu nun paez que se pueda equiparar a un prefixu: ye tónico y comunica con otros elementos alverbiales: *La non violencia / La quasi violencia; Los non violentos / Los quasi violentos / Los violentos dafechu / Los nunca violentos...*

Son coses *non* de muncha priesa¹¹.
Ye un rapaz *non* de falar muncho.
Proposición *non* de llei.

—Con alverbios:

Paez *non* mui blancu.
¿Ye blancu? *Non* muncho.
Pedro trabaya *non* poco.

b2) Tamién s'emplega constituyendo él solu nucleu de sintagma y funcionando comu pro-
oración. Nestos casos preséntase aislláu por pauses:

—Na negación categórica y aisllada:

¿Quies ablanes? —*Non*.

—Entamando enunciáu:

Non, nun yera asina.

—Metanes l'enunciáu:

Nun yera asina, *non*, que yera d'otra manera.

—Final d'enunciáu:

Nun yera asina, *non*.

2. Delles “anomalíes”

Paez claro, entónvenes, que los únicos factores que deciden l'usu de *non* y *nun* son: a) la presencia preverbal o non preverbal; b) la condición de nucleu o d'adyacente sintagmático. Ye de tala manera asina, que delles supuestes anomalíes non solo nun contradicen esi comportamiento, sinón que vienen a afitalu.

2.1. Nun + *elementu non verbal* (*sustitutu de verbu*).

Nel usu coloquial, *nun* pue emplegase acompañando a determinaos elementos de mena nominal (especialmente demostrativos) que se presenten comu sustitutos del verbu cuando ésti ye evitáu o non sabíu pol falante:

¹¹ Exemplu en Academia de la Llingua Asturiana, *Normes ortográfiques y conxugación de verbos*, Uviéu, 1993, §2.11.3.1.

Tú *nun* eso, que dempués entérense.

Dixo que nosotros *nun* eso, que *nun* lo otro, que *nun* lo de más allá...

Xuan calló pa *nun* aquello.

Ye claro que nestos casos talos sustitutos tán funcionando a tolos efectos comu nucleu verbal; son funcionalmente tan verbos comu los que podíen apaecer en condiciones normales. Y asina, puen espansionase con adyacentes típicamente verbales, non solo en función de suxetu léxicu comu los qu'apaecen nos exemplós d'enriba, sinón tamién en función de complementu direutu, indireutu o d'aditamentu:

Tú *nun* eso al vecín, que dempués enfocícase.

Tú *nun* eso la puerta al vecín, que dempués denúnciate.

Dixo que nosotros *nun* eso con Carlos, que *nun* lo otro con María, que *nun* lo de más allá con Llucía.

Nel mesmu sen, esi demostrativu pue tar acompañáu de referentes pronominales átonos:

Tú *nun* lu eso, que dempués enfocícase.

Tú *nun-y* la eso, que dempués denúnciate.

Vosotros *nun* nos eso, que yá tamos fartucos d'aguantavos.

Xuan calló pa *nun* lu aquello.

2.2. Non + *participiu*

Cuandu la negación fai d'adyacente d'un participiu, ésti tómase na so condición axetiva, non na verbal. Poro, la negación ye siempre *non*¹²:

Yugoslavia yera un país *non* alliniáu.

Taben nuna situación *non* peligrosa.

Nestos casos, el calter axetivu del participiu vese claru nel intre que *non* conmuta con otros alverbios adyacentes d'axetivu: *un país mui alliniáu*, *muncho alliniáu*, *poco alliniáu*, *alliniáu dafechu...* Al mesmu tiempu, *alliniáu* conmuta con cualquier otru axetivu: *un país non alliniáu*, *non cercanu*, *non desarrolláu...*

¹² D'estú mou, los modelos normativos de conxugación de verbos con negación, ofrecen *nun* en toles formes, esceuto nel participiu. Vei Academia de la Llingua Asturiana, *Normes ortográfiques y conxugación de verbos*, páxs. 239 “*nun* se llavar o *nun* llavase”, 241 “*nun* s’efotar o *nun* enfotase”, 245 “*nun-y* falar o *nun* fala-*y*”. L’usu de *non* con participiu pertenez tamién al rexistru cultu del asturianu.

En contraste col participiu, el distintu comportamientu d'infinitivos y xerundios evidénciase na posibilidá d'emplegu de pronomes átonos (*Escaecelo apetez*) y nel fechu de que la negación qu'a-paez ye la típicamente verbal *nun*: *Nun fumar ye bono*, *Nun corriendo fáense les coses mejor*.

3. Observaciones de dellos casos.

3.1. El conector /negación... sinón/.

Que l'usu de *non* y *nun* depende únicamente de la presencia preverbal o non, vese perclaramente nel casu del conector complexu /negación... sinón/¹³.

Esti conector pue enllazar o bien sintagmes nominales o bien núcleos verbales. Acordies cola naturaleza de lo coordinao, podemos facer estes observaciones:

- a) Cuandu precede a verbu, *sinón* toma la forma *sinón que*. Asina, per un llau, *Nun come nueces, sinón ablances*, pero *Nun come nueces, sinón que come ablances*.
- b) Cuandu se conecten sintagmes nominales, la negación pue preceder al sintagma afeutáu (*Come non nueces, sinón ablances*) o al verbu (*Nun come nueces, sinón ablances*)¹⁴.

Destamiente, si la negación precede a verbu, preséntase cola forma *nun*, independientemente de qu'afeute al verbu o a otru sintagma (sustantivu, axetivu o alverbial). Les combinaciones posibles son éstes:

- a) /*nun* + verbu... *sinón* + sintagma nominal/

Nun traxo peres, sinón ablances.

Nun ye asturianu, sinón catalán.

Nun vive lloñe, sinón cerca.

¹³ La segunda parte d'esti conector recuéyese bajo les formes *sinón* o *sino* en Vallina Alonso, *Parres (No paeció en Honfría sinón allá per Mexinos, Non é como tú dixisti sinón como había dichu ella*, pág. 202), *sinón* o *senón* en Cano González, *Somiedo (Nun ye asina senón cumu diz Xuan*, pág. 236) y *sinun* en Díaz González, *Candamu*, pág. 144. Nel exemplu de Somiedu *Nun fai sinón lu que se lle antoxa*, nun tamos ante'l conector complexu /negación... sinón/, sinón ante una construcción onde *sinón* equíval namás que 'otra cosa que', y que —acordies colo que J.A. Martínez postula pal castellanu— tendría aniciu nuna estructura condicional *Nun fai nada si nun ye lu que se lle antoxa*. Pela so parte, nel exemplu de Candamu *Todus entrarun a da-y el pésame, sinun mio pás que quedóu fuera*, equival a 'menos', 'esceuto', 'a nun ser', que tendría orixe n'otra construcción condicional *Todus entrarun a da-y el pésame si nun ye mio pás que quedóu fuera*. Rexistrense n'asturianu, entós, les tres construcciones que J.A. Martínez esamina pal *sino* castellanu (vei *Funciones, categorías y transposición*, Ediciones Istmo, Madrid, 1994, páxs. 61-72).

¹⁴ A nun ser qu'interpretemos *Nun come nueces, sinón (que come) ablances*.

b) /*nun* + verbu... *sinón que* + verbu/

Nun traxo peres, *sinón que* traxo ablanes.

Nun ye asturianu, *sinón que* ye catalán.

Nun vive lloñe, *sinón que* vive cerca.

Comu se ve, l'apaición de *nun* nos dos casos débese namái al so calter preverbal, nun importando que conecte un sintagma nominal (a) o un verbu (b).

Per otru llau, si la negación precede a un sintagma sustantivu, axetivu o alverbial, presentarase cola forma *non*, entendiéndose que nesti casu enxamás nun pue afeutar al verbu. Y asina, tenemos:

c) /*non* + sintagma nominal... *sinón* + sintagma nominal/

Traxo *non* peres, *sinón* ablanes.

Ye *non* asturianu, *sinón* catalán.

Vive *non* lloñe, *sinón* cerca.

[Nesto exemplos alviértese cómu, dexando a un llau'l calter del elementu conectáu, la forma de la negación vien esixida namái pol calter preverbal o non preverbal: *Nun traxo peres, sinón ablanes* = *Traxo non peres, sinón ablanes*.]

Dao que nestes condiciones *non* namái afeuta a un sintagma nominal, la isofuncionalidá de los elementos conectaos impide la combinación

d) */*non* + sintagma nominal... *sinón que* + verbu/

*Traxo *non* peres, *sinón que* traxo ablanes.

Y mesmamente ye posible que la negación, afeutando al sintagma nominal, apaeza pospuesta a ellí:

e) /sintagma nominal + *non, sinón* + sintagma nominal/

Traxo peres *non, sinón* ablanes.

Ye asturianu *non, sinón* catalán.

Vive lloñe *non, sinón* cerca.

nun siendo tampocu posible, poles mesmes razones que pa d):

f) */sintagma nominal + *non*, *sinón que* + verbu/

*Traxo peres *non*, *sinón que* traxo ablances.

Polo tanto, too empobina a que *non* y *nun* seyan simples variantes d'expresión de la mesma unidá: l'apaición de *nun* presupón un verbu siguiente; l'apaición de *non* nun presupón nin la presencia d'un sintagma siguiente, nin la so categoría.

3.2. Negación con infinitivu y xerundiu.

Siendo asina, si'l sistema-y permite a un elementu axuntar la doble condición nominal y verbal, la presencia previa de *non* o de *nun* nun decursu determináu pue valir de niciu pertinente de la so categoría. Nun ye otro lo qu'ocurre col infinitivu y col xerundiu cuando son términos conectaos por /negación... sinón/.

Asina, per un llau, si *nun* precede a un infinitivu, significa qu'esti preséntase na so condición verbal:

Quier más *nun* comer.

Nesti casu, /comer/ commuta siempre con otru infinitivu: *Quier más nun beber*, *Quier más nun falar*, *Quier más nun dormir*, etc. (y, acordies colo dicho en 2.1, l'infinitivu pue ser sustituyíu por un elementu nominal: *Quier más nun aquello*).

Pero si ye *non* la negación que precede al infinitivu, significa qu'ésti ta emplegáu na so condición nominal. Ye lo qu'asocede en:

Quier más *non* comer [*sinón beber*].

Equí /non... sinón/ ye conector de sintagmes nominales. Nesti casu, l'infinitivu commuta con cualquier otru elementu nominal: *Quier más non esto* [*sinón lo otro*], *Quier más non peres* [*sinón ablances*], *Quier más non lo que-y dixisti*, *sinón condiciones segures*, etc. Amás, igual que se vio en 3. 1e), ye posible que la negación s'allugue tres del infinitivu: *Quier más comer non* [*sinón beber*].

Lo mesmo asocede col xerundiu. Asina, vémoslu emplegáu col so valor verbal:

Vas curar *nun* fumando.

onde commuta con otru xerundiu (*Vas curar nun te fartucando*) o un substitutu verbal (*Vas curar nun eso*).

Pero emplegáu col so valor alverbial:

Vas curar *non* fumando [*sinón faciendo deporte*].

commuta con cualquier sintagma en función d'aditamentu (alverbiu, preposición + sintagma nominal): *Vas curar non asina, sinón d'otra manera; Vas curar non neses condiciones, sinón n'otres; Vas curar non si fumes, sinón si faes deporte; etc.*

Tamién nesti casu la negación pue posponese al elementu afeutáu: *Vas curar fumando non, sinón faciendo deporte.*

3.3. Negación espletiva con infinitivu y xerundiu

Asemeyáu fenómenu atopamos cuando un infinitivu o un xerundiu son segundu miembru d'una comparanza. Asina, por exemplu, en

Val más caminar que *nun* blincar.

los términos de la comparanza son /caminar/ per un llau y /nun blincar/ per otru; *nun* presupón nesti casu emplegu verbal del infinitivu. Trátase, entós, de la versión negativa de /blincar/: *Val más caminar que blincar.*

Nestos casos —y non tan fácilmente comu en castellanu, paezños— ye posible l'apaición d'una negación espletiva o superflua, que se presentará cola forma *non*:

Val más caminar que *non* blincar.

Agora los términos de la comparanza son /caminar/ y /blincar/; la negación nun atiende al calter verbal del infinitivu (*nun* ye un adyacente de *so*), sinón qu'apaez comu un refuerzu asociáu al trespositor /que/; pue afirmase que'l conector ye /más... que (non)/.

Lo mesmo col xerundiu:

Val más facelo /caminando/ que /*nun* blincando/.

Val más facelo /caminando/ que (*non*) /blincando/.

3.4. Oraciones negatives truncaes

Esiste otra prueba de que *non* ye la variante de negación atrocada pa usos non verbales. Trátase de les oraciones negatives truncaes, esto ye, aquelles oraciones reproducíes namái por aciu de la negación.

Asina, por exemplu, les oraciones negatives y reiteratives qu'apaecen nestos exemplos

María sabe francés y Xuan nun sabe (francés).
Nun sabe francés, nun sabe (francés).
Que nun sabe (francés), hom, que nun sabe francés.
¿A que nun sabe (francés)?

puen enunciase más económicamente con una simple negación:

María sabe francés y Xuan *non*.
Nun sabe francés, *non*.
Que *non*, hom, que nun sabe francés.
¿A que *non*?

onde agora *non* ye'l representante de la negación *nun* al falta-y el verbu.

4. Conclusión.

Dende un puntu de vista puramente sincrónico, lo pertinente de *non* y *nun* nel asturianu actual paez ser namái l'allugamientu preverbal de la negación. Si la negación precede a verbu, apaecerá obligadamente *nun*; si la negación nun precede a verbu (esto ye, si precede a un sintagma d'otra naturaleza o si nun precede a nengún) apaecerá obligadamente *non*.

En resultancia, nun esisten dos negaciones n'asturianu, sinón una. Dambes formes nun commuten nes mesmes circunstancies, polo qu'en realidá nun s'oponen nel sistema. *Non* y *nun* son variantes d'expresión del mesmu signu, condicionaes pol contestu y en distribución complementaria.